

Emil Ludwig: Duch a čin, Rozmluvy s Masarykem

Ukázka z knihy rozhovorů s Tomášem Garrigueem Masarykem, které vedl německý spisovatel a publicista Emil Ludwig v roce 1933. Kniha pak vyšla v roce 1935.

- Jaká byla vaše strategie? nadhodil jsem.

„Více jsem organizoval, méně vedl,“ řekl, „třebaže se v guerillové válce lze naučil také vedení. V takovém boji je potřeba víc chytrosti, aby se s malými silami obstálo proti pravidelné armádě. V Rusku nám přišel nepořádek ve vojenské správě vhod. Ostatně pořád bylo mým úkolem vést propagandu a zasahovat diplomaticky.“

- Měl jste obtíže s vojenskými sověty, které se tenkrát vynořovaly, se stejným jídlem a s takovými požadavky?

„Občas. Já jsem důstojníky a mužstvo v jídle rozdělil, sám jsem jedl jednou s těmi, jindy s oněmi. Já jsem byl vždycky rád nějakou část dne sám. Humanita mne nezavazuje ztrácet s lidmi celé hodiny. Humanita také v armádě, ano, ale to právě také znamená, že musí být pořádek, také podřízenost a nadřízenost. Byl jsem ve válce a tam jsem nemohl kázat jen samou humanitu, musel jsem počítat a spolupracovat s lidmi, jak právě byli, a odhadovat, co mohou vykonat. A humanita, rozumí se, prakticky byla v tom, starat se o vojáky a jejich život co možná málo vystavovat nebezpečí.“

- Je pravda, ptal jsem se dále, že ten, kdo chce poroučet, musil poslouchat? Pochybuji už dávno o této pravdě, a vy jste jistě brzy přestal poslouchat.

„Pořádku se musí podrobit také velitel, a pořádek, kázeň ve vojsku být musí. To pochopí voják brzo. Já nejsem svou povahou panovačný, ale vím, že masa musí být vedena. Můj způsob vedení není příkrý, spíš sugestivní. Správné komando není lehké: silně, krátce, sugestivně, a především to, co se požaduje, musí být rozumné a užitečné.“

- Nikdy jsem nepochopil, řekl jsem, proč vám bolševici povolili volný odchod se zbraněmi. Což vás nepřekvapila říjnová revoluce? Nebo jste byli skutečně tak silni, že jste mohli, jak tvrdí doktor Kramář, mladé bolševiky porazit a Rusko, jak on se vyjadřuje, „zachránit“?

„Takovou revoluci, jak ji udělal Lenin, jsem neočekával,“ řekl Masaryk, „ale čekal jsem, že neúspěchy ruské armády povedou k nepokojům. Byli jsme ovšem lépe organizováni než bolševici tenkrát, ale nebyli jsme dost silni, abychom bolševiky v celé nesmírné zemi přemohli. Náš boj by je byl sjednotil a přiměl k lepší organizaci. Výtka, o které se zmiňujete, spočívá na přeceňování našich sil a na neznalosti situace. Naše armáda stála okolo Kyjeva. Kdybychom byli bolševiky napadli, byli bychom brzy měli proti sobě armádu německou; a jak bychom byli mohli táhnout na Moskvu, na Petrohrad a na jiná města? S padesáti až šedesáti tisíci lidmi se nedá obsadit a držet Petrohrad, Moskva, Kyjev, Char'kov a tak dále: proti nám by se byli bývali obrátili i Rusové jiných směrů. Moji důstojníci říkali totéž. A já jsem se nechtěl míchat do ruských stran.“

„Politicky jsem charakterizoval vládu bolševiků v jednom memorandu, poslaném Wilsonovi, jako vládu pravděpodobně dlouhého trvání, neboť všude v Dohodě pojímala se Leninova revoluce jako epizoda, která brzo přejde. Politicky měla velkou důležitost také německá armáda v Rusku, která politicky hodně silně zpracovávala Ukrajinu; prakticky se už tenkrát Němci pokoušeli o program

všeněmecký. O tom jsem měl dobré zprávy – bolševici nadělali mnoho chyb, ale konečně byli to také Rusové a vůči nám se z počátku chovali dobře a povolili mi volný odchod a neutralitu ozbrojenou.“

- Je pravda, že úspěch vašich vojsk u Zborova byl důležitý?

„Mělo to veliký účinek na Rusy všech stran, neboť byli nedůvěřiví. Viděli, jak naše legie kryly ústup Rusů a jak se takticky osvědčily. Ale zůstat v Rusku jsme nesměli. Můj plán byl jít s armádou do Vladivostoku; tam měli dát Spojenci lodě a dovézt vojska na bojiště ve Francii. Kdyby nebylo přišlo příměří, byli by se doslali do Francie a byli by tam bojovali proti Němcům. Počátkem 1918 jsme měli padesát tisíc pušek, a naši hoši byli dobří vojáci. Někteří z našich mysleli, že transport armády přes Sibiř je příliš daleký. Proč se neprobít v Evropě? Ale já jsem věděl, že nejdelší cesta světem je za daných okolností nejkratší. A kam jsme se měli probíjet a k čemu? Věděl jsem také, že svým plánem vzbudíme dojem ve světě. Sibiřská anabáze se opravdu stala brzo příslovečnou.“

„Také proti Clemenceauovi jsem se musel tenkrát vyslovit. Poslal francouzského generála z Rumunska a žádal, abych s našimi oddíly, které jsem dal brzo prohlásil za část francouzské armády, táhl do Besarábie, kde bojovali Rumuni proti Němcům. Neměl jsem příznivých zpráv o situaci tam dole. Proto jsem se chtěl napřed na věci podívat, zajel jsem si tam, mluvil jsem s králem, s veliteli, a podíval jsem se na vojsko. Viděl jsem, že vojáci už nemohou být náležitě zásobováni – jak jsem jim směl přidat celou armádu za spolujedlíka? Vycítil jsem také, že některé kruhy v Rumunsku myslely už na mír.“

„Proto jsem pokud možná rychle pospíchal z Ruska. Musel jsem dávat pozor také na blížící se události, neboť jsem cítil, že přichází mír. Zařídil jsem tedy velitelství naší armády a spěchal jsem sám napřed přes Japonsko do Ameriky. Tam jsem musel získat pro náš nový stát Wilsona a veřejné mínění.“

LUDWIG, Emil. *Duch a čin. Rozmluvy s Masarykem*. Praha: Ústav T. G. Masaryka + Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012.

Tomáš Garrigue Masaryk: *Česká otázka* (1894), kap. 79 (úryvek):

Jsmé národ Žižkův a Prokopův nebo Husův a Komenského? Naše osudná nestálost a kolísavost mezi krajnostmi táboritskou a bratrskou.

Není pochybnosti, že romantismus doby, toto volání po stále a důsledné práci nepostačí: co pak nejsme národ Žižkův a Prokopův? Jsme, ale i Husův a – Komenského. Je dobře, díváme-li se zpět do naší slavné minulosti, ale musíme jí také rozuměti, musíme z ní čerpatí netoliko nadšení, ale i poučení. V Žižkovi a Táborech vůbec, není pochybnosti, máme český typ, Žižka toť krev z krve naší, kost z kosti naší – ano, Žižka, to jsme my. Není to polská exallace, jakou Mickiewicz velebí – je to nadšení zvláštní, neztrácející ani na okamžik vědomí své sleposti, je to fatalistické „ryc nebo nic“, je to srdnatost nezlomná, hrozná sokovi, ale hrozná i všedrtícímu vítězi, hrozná tomuto proto, že v hloubi duše hárá jistá pochybnost a vědomí viny.

A jak by ne – vždyť právě i Hus, Komenský a Bratří jsou typem českým, a jak historie učí, typem trvalejším a rozšířenějším. Jsme tedy národ Žižkův a Prokopův, nebo Husův a Komenského? Sami cítíme, že nelze býti obojím, a proto činíme pokus, obě tyto protivy v sobě usmířiti. Avšak nedaří se nám to ještě, odsud ti zvláštní charakterové necelí, ani Táborité, ani Bratří. I v nynější naší pokleslosti vidíme to ustavičné kolísání mezi těma dvěma charaktery a krajnostmi – politika posledních let je přímo kopií, ale nezdařenou, špatnou a malichernou našich velikých otců...

Čeští legionáři v Rusku od slavné bitvy u Zborova (1.–2. července 1917) ve složité situaci politické a vojenské si získali mezinárodní respekt. I když je dnes obtížné říct, proti komu vlastně bojovali a proč, či jaké cíle při tom fakticky sledovali, jedna skutečnost je nepopiratelná: spontánně připravili základ našemu budoucímu národnímu státu, a to ve vzájemné spolupráci s Tomášem Garriguem Masarykem. To, že navazovali na ideje husitství, na reformační linii českých dějin, dalo potom specifický ráz i novému Československu. A bylo to potvrzením úsilí nově vzniklé Církve československé. K symbolice Zborova a legionářů se náš národ uchyloval vždy, když byl ohrožen, nebo si musel (znovu) řešit svou identitu.

Legionáři hráli i divadlo. Ale pořádali rovněž slavnosti s průvody v dobových krojích. Skupina českých „husitů“ při slavnosti polského vojska v ruském Novonikolajevsku.

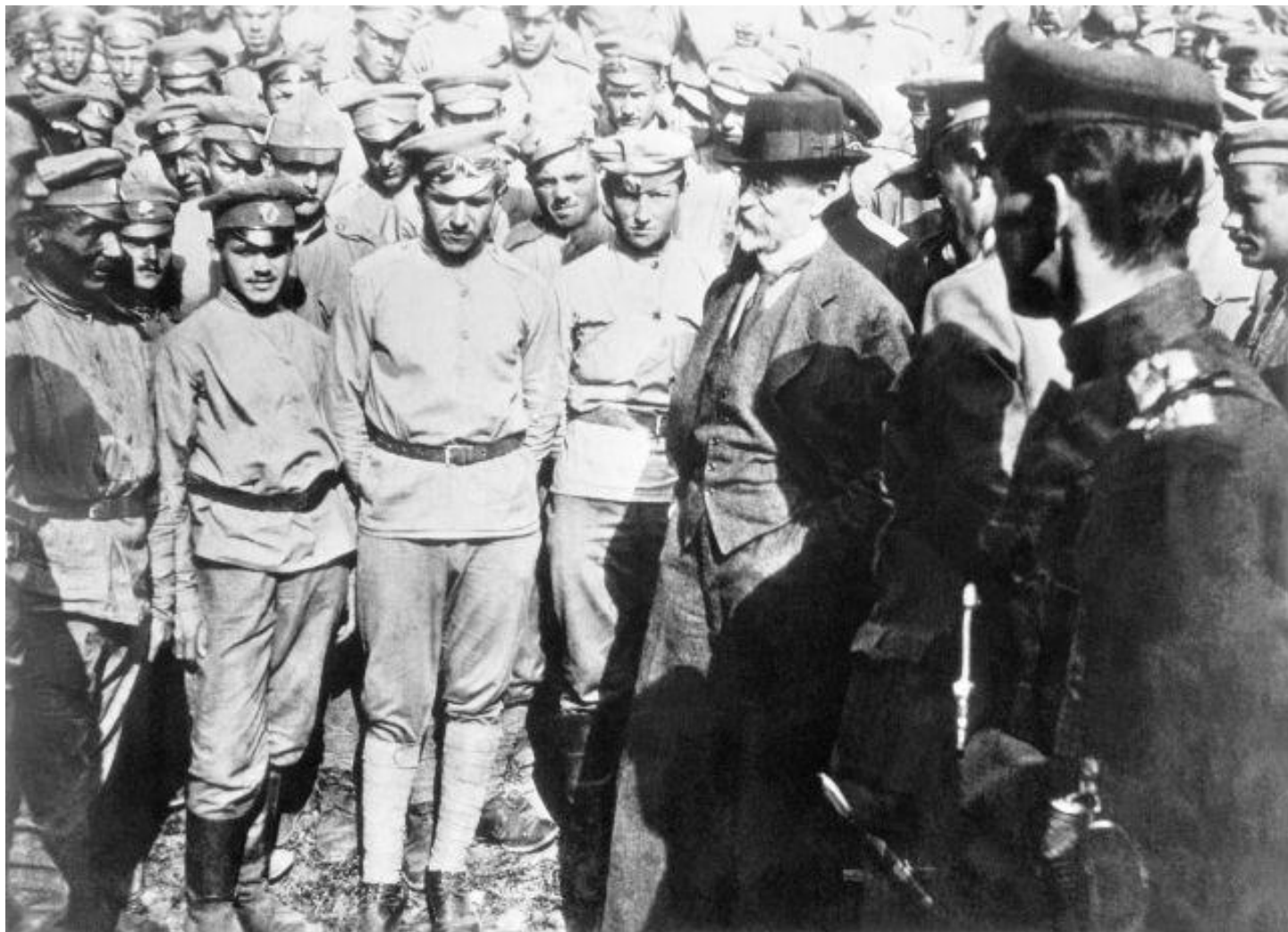
Československá obec legionářská slaví právě 100 let od svého založení (1921).

Zakladateli byli legionáři z Ruska, Francie, Itálie a Srbska.

Dnes už jsou členy jen potomci, často vnuci. Ale postupně se přidávali i veteráni z 2. světové války a pak i z novodobých vojenských misí české armády.

Masaryk beseduje s legionáři v Bobrujsku v roce 1917.

Projekt Krev legionáře

krevlegionare.cz

„V současné době žije v České republice zhruba milion lidí, kteří měli za svého předka legionáře. Několikrát do týdne nám přes ten formulář přijdou nové a nové fotografie. To znamená, že ten projekt je živý a lidé mají zájem hledat své kořeny,“ říká autor projektu Krev legionáře Jiří Charfreitag.

O bojích československých legií v Rusku před 100 lety toho víme poměrně dost. Tím spíše překvapí archivní snímky, které je ukazují ve zcela nebojových situacích. Legionáři zakládali divadla, orchestry a fotbalová mužstva. Pořádali sokolské slety a nejrůznější sportovní turnaje. A i tím si získávali přízeň místních. Podívejte na unikátní fotografie (s přispěním nakladatelství EPOCHA) z chvil odpočinku Čechoslováků.

<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/obrazem-unikatni-pohled-na-zivot-legii-mely-divadlo-orchestr/r~cb26dbe4879411e98aa4ac1f6b220ee8/>

